

دانشکده روان‌شناسی
رشته روان‌شناسی اسلامی
پایان‌نامه کارشناسی ارشد

آثار روان‌شناختی شرکت در مجلس امام حسین (علیه السلام)؛ یک تحلیل کیفی

استاد راهنما

حجت‌الاسلام والمسلمین آقای دکتر عبدالاحد اسلامی

دانش‌پژوه
رضا جلیلی بارنجی

۱۴۰۳ دی ماه

لَهُ الْحَمْدُ لِلّٰهِ
وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ
وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ

برگه

وزارت علم و تحقیقات
موسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت

باکیفیت خواهد بود و با استعانت از حضرت ولی عصر (علیه السلام) فرموده

جلد دفاع از پیمان نامه کارشناسی ارشد خاک آقای رضا جلیلی بارنجی رئیس: روانشاسی اسلامی (روانشاسی ثبت کرده)

تحت عنوان: آثار روان شناختی مکررت در مجلس امام حسین علیه السلام؛ یک تحلیل کیفی

با حضور استاد راهنمای، استاد مشاور و هیأت داوران در موسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت در تاریخ ۱۵/۰۳/۱۴۰۰ برگزار گردید و پیمان نامه ایشان

با کسب نمره عدد: ۱۷/۵ به عرفه: **تفصیل** با درجه **خوب** پذیرفته شد.

امضاء	مرتبه علمی	نام و نام خانوادگی
	دستیار	مدیر گروه: حجت الاسلام والملسمین جناب آقای دکتر محمدرضا احمدی
	دستیار	استاد راهنمای: حجت الاسلام والملسمین جناب آقای دکتر عبدالاحد اسلامی
	دستیار	استاد داور: حجت الاسلام والملسمین جناب آقای دکتر مهدی هادی
		استاد مشاور:
		نمائنده تحصیلات تکمیلی: جناب آقای سید مهدی موسوی

معاون آموزشی موسسه

مهدی ارشاد حسینی

دانشکده روان‌شناسی
رشته روان‌شناسی اسلامی
پایان‌نامه کارشناسی ارشد

آثار روان‌شناختی شرکت در مجلس امام حسین (علیه السلام)؛ یک تحلیل کیفی

استاد راهنما

حجت‌الاسلام والمسلمین آقای دکتر عبدالاحد اسلامی

دانشپژوه
رضا جلیلی بارنجی

۱۴۰۳ دی ماه

تعهدنامه اصالت پایان نامه

اینجانب رضا جلیلی بارنجی فرزند جلیل متولد ۱۳۶۹ به شماره شناسنامه ۱۳۶۰۴۹۷۶۵۱ صادره از تبریز به شماره دانش‌پژوهی ۹۹۱۱۴۰۱۲ رشته روان‌شناسی اسلامی متعهد می‌شوم که مطالب مندرج در این پایان‌نامه حاصل کار پژوهشی این‌جانب است و دستاوردهای پژوهشی دیگران که در این زمینه از آن‌ها استفاده‌شده است مطابق مقررات ارجاع و در فهرست منابع و مأخذ ذکر گردیده است.
این پایان‌نامه قبل‌اً برای احراز هیچ مدرک هم‌سطح یا بالاتر ارائه نشده است. در صورت اثبات تخلف در هر زمان) مدرک تحصیلی صادر شده توسط مؤسسه از اعتبار ساقط خواهد شد.

نام و نام خانوادگی دانش‌پژوه

رضا جلیلی بارنجی

حقوق مادی و معنوی پایاننامه

چاپ و انتشار پایاننامه‌های تحصیلی دانشپژوهان مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت بیانگر بخشی از فعالیت‌های علمی-پژوهشی مؤسسه است.

این جانب رضا جلیلی بارنجی دانشپژوه رشته روانشناسی اسلامی مقطع کارشناسی ارشد، متعهد می‌گردد موارد ذیل را در خصوص حقوق مادی و معنوی پایاننامه‌ام با موضوع:

آثار روانشناسی شرکت در مجلس امام حسین (علیه السلام)؛ یک تحلیل کیفی رعایت نمایم و در صورت تخلف از موارد ذیل، کلیه تبعات حقوقی آن بر عهده این جانب خواهد بود:

۱. در صورت اقدام به چاپ پایاننامه، مراتب را قبل‌به صورت کتبی به معاونت پژوهش مؤسسه اطلاع

دهم و در صورت تمایل مؤسسه به چاپ پایاننامه به صورت کتاب، اولویت با مؤسسه خواهد بود.

۲. در صورت موافقت معاونت پژوهش با چاپ پایاننامه به صورت کتاب توسط دانشپژوه، در صفحه

سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل چاپ گردد:

«کتاب حاضر حاصل پایاننامه کارشناسی ارشد در رشته روانشناسی اسلامی است که در سال ۱۴۰۳

در مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت به راهنمایی حجت الاسلام دکتر حجت الاسلام دکتر عبدالاحمد

اسلامی از آن دفاع شده است».

۳. بهمنظور غنی‌سازی منابع و مأخذ کتابخانه مؤسسه، دو نسخه از آن به کتابخانه و دو نسخه نیز جهت

بهره‌برداری به معاونت پژوهش اهدا خواهد شد.

نام و نام خانوادگی دانشپژوه

رضا جلیلی بارنجی

تقدیم به

ارباب بى كفن

حضرت ابا عبد الله الحسین (علیه السلام)

که تک تک ذرات عالم از ازل تا ابد مدیون وجود
مقدس ایشان هستند.

تقدیر و تشکر

- حمد و سپاس بیکران خدای را که فرصت آموختن و بهره‌گیری از محضر عالمان وارسته، دانشمندان و وارثان پیامبرش را بر من ارزانی داشت.
- تقدیر و سپاس از عزیز دلم، مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه‌ای (مد ظله العالی) که در سایه رهبری حکیمانه و هوشمندانه آن عزیز، زمینه آموزش و پژوهش برایم مهیا شد.
- از مدیریت محترم و مجموعه کارکنان و اساتید موسسه اخلاق و تربیت که فرصت کسب علم را برای من و سایر مشتاقان فراهم آورده‌اند.
- تقدیر و سپاس از استاد گرانقدر جناب حجۃ‌الاسلام والمسلمین آقای دکتر عبدالاحد اسلامی که با بزرگواری، هدایت و راهنمایی این پژوهش را بر عهده گرفتند و در طی مراحل پژوهش، نکات ارزشمند و توصیه‌های دقیق و راهگشا را متنذکر شدند.
- قدردانی و تشکر از اساتید محترم داور جناب حجۃ‌الاسلام والمسلمین آقای دکتر مهدی هادی که با بزرگواری زحمت داوری این پژوهش را عهده‌دار شدند.
- سپاس از پدر و مادر عزیز و بزرگوارم که با عمل خود، مسیر نوکری حضرت امام حسین (علیه السلام) را به من آموختند.
- تقدیر از همسر مهریان و فدایکارم که همواره در مراحل اجرای پژوهش یاری‌ام نموده و صبورانه مرا همراهی کرد. از خدای متعال برای او سرافرازی هر دو سرا را مسأله دارم.
- تشکر از فرزند دلبندم محمدعلی که سختی‌های دوران تحصیل را تحمل کرد. از خدای مهریان برای او نوکری خالصانه در محضر حضرت سیدالشهدا (علیه السلام) را خواهانم.

چکیده

هدف این پژوهش بررسی آثار روان‌شناختی شرکت در مجلس امام حسین (علیه‌السلام) بود. بدین منظور ابتدا با توجه به پیشینه پژوهش متن مصاحبه نیمه‌سازمان یافته طراحی شد و بعد از آن متن مصاحبه در اختیار ۱۱ نفر از کارشناسان علوم اسلامی و روان‌شناسی قرار گرفت و روایی محتوایی آن که شامل شاخص CVR و شاخص CVI بود، تأیید گردید. در ادامه، به روش نمونه‌گیری هدفمند از ۴۵ نفر شرکت‌کننده مجلس امام حسین (علیه‌السلام) مصاحبه انجام گرفت و از آنها درباره آثار روان‌شناختی شرکت در این جلسات سؤال شد. نمونه‌گیری تا رسیدن به اشباع در پاسخ‌ها ادامه یافت. مصاحبه‌ها ضبط شد و به روش تحلیل محتوای کیفی پاسخ‌های مصاحبه‌شوندگان کدگذاری و مقوله‌بندی شد. یافته‌ها و پاسخ‌ها در سه مقوله آثار شناختی، عاطفی – هیجانی و رفتاری تقسیم شد و همچنین هر این مقوله در دو بُعد فردی و اجتماعی دیده شد و به نوعی به شش بخش تقسیم گردید. در میان آثار شناختی فردی می‌توان به باور به آمرزش گناهان، هدفمندی در زندگی، امام‌شناسی و افزایش ایمان به خدا، خودشناصی، معرفت‌افزایی، افزایش عقلانیت و در آثار شناختی اجتماعی افزایش انگیزه شناخت حقوق اجتماعی، شناخت گناهان اجتماعی قابل اشاره است. همچنین در آثار عاطفی فردی ارتباط و عشق به خدا و اهل بیت (علیهم‌السلام)، ارتقای معنویت، صفاتی باطن و تهذیب نفس، آرامش و حال خوب، دریافت انرژی مثبت، جلوگیری از مشکلات روان‌شناختی، ثبات شخصیت، محل بروز و مدیریت احساسات و هیجانات، حیات‌بخشی و تولد دوباره، خوش اخلاقی و مهربانی، افزایش روحیه از خودگذشتگی، عفو و گذشت، احساس ارزشمندی و در آثار عاطفی اجتماعی آرامش جامعه، نشاط خانواده، انس گرفتن و ارتباط عاطفی با دیگران، تحکیم و تقویت بنیان خانواده، افزایش نوع دوستی در جامعه از جمله مواردی است که در میان پاسخ‌های مصاحبه‌شوندگان دیده می‌شود. در آثار رفتاری فردی: کنترل میل جنسی، بازداری از اعمال ناپسند و ترک ویژگی‌های بد اخلاقی و در آثار اجتماعی همبستگی و همدلی با نیازمندان، تواضع با دیگران، الگوی خانوادگی، آثار تربیتی در فرزندان، کاهش جرم و جنایت و افزایش امنیت در جامعه عمدت‌ترین پاسخ‌های مصاحبه‌شوندگان بوده است.

واژگان کلیدی: مجلس امام حسین (علیه‌السلام)، روان‌شناسی دین، تحلیل محتوا

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات و مفاهیم	۱
۱-۱. مسأله تحقیق	۱
۲-۱. ضرورت پژوهش	۵
۳-۱. پرسش‌های اصلی و فرعی پژوهش	۷
۴-۱. پرسش اصلی	۷
۴-۲. پرسش فرعی	۷
۴-۳. اهداف پژوهش	۷
۴-۴-۱. هدف اصلی	۷
۴-۴-۲. هدف فرعی	۸
۴-۵. مفاهیم	۸
۴-۵-۱. آثار روان‌شناختی	۸
۴-۵-۲. مجلس امام حسین (علیه السلام)	۹
۴-۵-۳. روان‌شناسی دین	۱۰
۴-۵-۴. تحلیل محتوا	۱۱
فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه پژوهش	۱۳
۱-۲. مبانی نظری پژوهش	۱۴
۱-۱-۲. کنیش‌های اساسی دین در روان‌شناسی	۱۴
۱-۱-۲. کنیش‌های اساسی دین در اندیشه اسلامی	۱۶
۱-۲-۱. اجتماعات و مراسمات مذهبی در روان‌شناسی دین	۱۸
۱-۲-۲. اجتماعات و مراسمات مذهبی در روایات اهل بیت (علیهم السلام)	۲۲
۱-۴-۱-۲. تشویق به شرکت در اجتماعات و مراسمات مذهبی	۲۲
۱-۴-۱-۲. توصیه به زارت مخصوصین (علیهم السلام)	۲۴
۱-۵-۱-۲. اجتماعات و مراسمات مذهبی در اندیشه اسلامی	۲۵
۱-۶-۱-۲. آثار و کارکردهای شرکت در جلسات امام حسین (علیه السلام)	۳۰
۱-۶-۱-۲. حفظ مکتب اهل بیت (علیهم السلام)	۳۱
۲-۶-۱-۲. پاسداشت هدف نهضت و قیام امام حسین (علیه السلام)	۳۲
۳-۶-۱-۲. وحدت و انسجام شیعیان	۳۳
۴-۶-۱-۲. آمرزش گناهان	۳۳
۵-۶-۱-۲. ثواب فراوان	۳۴
۶-۶-۱-۲. خودسازی و تربیت دینی	۳۵
۷-۶-۱-۲. تجلیل از مجاهدت امام حسین (علیه السلام) و تعظیم شعائر الہی	۳۵
۸-۶-۱-۲. اظهار مودت و دوستی با اهل بیت (علیهم السلام)	۳۶
۹-۶-۱-۲. الگوسازی	۳۷
۱۰-۶-۱-۲. آرامش روحی و روانی	۳۸
۷-۱-۲. اشک و گریه در روان‌شناسی و اندیشه اسلامی	۳۹
۲-۲. پیشینه پژوهش	۴۲
۱-۲-۲. پیشینه پژوهش در منابع روان‌شناسان ایرانی	۴۲
۲-۲-۲. پیشینه پژوهش در منابع روان‌شناسان خارجی	۴۸

فصل سوم: روش پژوهش	53
1. روش پژوهش	54
2. مرحله اول: بررسی روابی محتوایی ابزار پژوهش	54
1. جامعه و نمونه	54
2. ابزار پژوهش	55
3. روش اجرا	55
4. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها	56
3. مرحله دوم: بررسی آثار روان‌شناختی شرکت در مجلس امام حسین (علیه‌السلام)	57
1. جامعه و نمونه	57
2. ابزار پژوهش	59
3. روش اجرا	59
4. روش تجزیه و تحلیل	62
4. روش کیفی	62
5. روش کمی	62
فصل چهارم: یافته‌های پژوهش	63
1. روابی محتوایی متن مصاحبه نیمه‌سازمان یافته	64
2. آثار روان‌شناختی شرکت در مجلس امام حسین (علیه‌السلام)	66
1. آثار شناختی فردی	66
1. شناخت شخصیت امام حسین (علیه‌السلام)	66
2. شناخت محور و اهداف اصلی قیام امام حسین (علیه‌السلام)	66
3. امام‌شناسی	67
4. دنیا‌شناسی	67
5. دین‌شناسی	67
6. عاقبت بخیری	68
7. هدفمندی در زندگی	68
8. درس آزادگی	69
9. خود‌شناسی	69
10. دشمن‌شناسی	69
11. شناخت یاران امام حسین (علیه‌السلام)	69
12. اعتقاد به برکت و روزی	70
13. معرفت‌افزایی	70
14. باور به آمرزش گناهان	71
15. توجه به معاد	71
16. هدایتگری	71
17. آشنایی با ریشه‌های تاریخی	71
18. افزایش عقلانیت	72
19. بصیرت‌افزایی و تشخیص حق از باطل	72
20. افزایش انگیزه	73
21. تطبیق واقعه عاشورا با مسائل روز	73
22. افزایش ایمان فرد	73
23. آثار شناختی اجتماعی	73
24. افزایش بصیرت در جامعه	74

۷۴	۲-۲-۲-۴. شکل‌گیری هویت حسینی
۷۴	۳-۲-۲-۴. آشنایی فرزندان با دین، اخلاق و تربیت اسلامی
۷۵	۴-۲-۲-۴. شناخت گناهان اجتماعی
۷۵	۵-۲-۲-۴. شناخت حقوق اجتماعی
۷۵	۳-۲-۴. آثار عاطفی - هیجانی فردی
۷۵	۱-۳-۲-۴. آرامش و حال خوب
۷۶	۲-۳-۲-۴. دریافت انرژی مثبت
۷۶	۳-۳-۲-۴. جلوگیری از مشکلات روان شناختی
۷۷	۴-۳-۲-۴. ارتباط با خدا
۷۷	۵-۳-۲-۴. ثبات شخصیت
۷۸	۶-۳-۲-۴. ارتقای معنویت، صفاتی باطن و تهدیب نفس
۷۹	۷-۳-۲-۴. محل بروز و مدیریت احساسات و هیجانات
۸۱	۸-۳-۲-۴. تمرین صبر، مقاومت و ایستادگی
۸۲	۹-۳-۲-۴. حیات‌بخشی و تولد دوباره
۸۲	۱۰-۳-۲-۴. خوش‌اخلاقی و مهربانی
۸۲	۱۱-۳-۲-۴. پیدا کردن روحیه برون‌گرایی (خانم ۳۹ ساله)
۸۳	۱۲-۳-۲-۴. تشکر از خدا
۸۳	۱۳-۳-۲-۴. عشق به خدا و اهل بیت (علیهم السلام)
۸۳	۱۴-۳-۲-۴. آرزوی همراهی با امام حسین (علیه السلام)
۸۳	۱۵-۳-۲-۴. افزایش روحیه از خودگذشتگی و عفو و گذشت
۸۴	۱۶-۳-۲-۴. احساس ارزشمندی
۸۴	۱۷-۳-۲-۴. روح ظلم‌ستیزی و جهادی
۸۴	۱۸-۳-۲-۴. درس حق طلبی و عدالت‌خواهی
۸۵	۱۹-۳-۲-۴. روحیه شهادت‌طلبی
۸۵	۴-۲-۴. آثار عاطفی - هیجانی اجتماعی
۸۵	۱-۴-۲-۴. آرامش جامعه
۸۶	۲-۴-۲-۴. نشاط خانواده
۸۶	۳-۴-۲-۴. زنده ماندن شور حسینی
۸۷	۴-۴-۲-۴. عزتمند شدن شخص در جامعه
۸۷	۵-۴-۲-۴. انزجار از دشمنان اسلام
۸۷	۶-۴-۲-۴. خوش‌نیتی به افراد جامعه
۸۷	۷-۴-۲-۴. انس گرفتن و ارتباط عاطفی با دیگران
۸۸	۸-۴-۲-۴. تحکیم و تقویت بنیان خانواده
۹۰	۹-۴-۲-۴. افزایش نوع دوستی در جامعه
۹۰	۱۰-۴-۲-۴. صلح ارحام
۹۰	۱۱-۴-۲-۴. خانواده‌دوستی
۹۲	۱۲-۴-۲-۴. پیوند عاطفی با امام حسین (علیه السلام) و یارانش
۹۳	۵-۲-۴. آثار رفتاری فردی
۹۳	۱-۵-۲-۴. حفظ حجاب و نگاه
۹۳	۲-۵-۲-۴. کنترل میل جنسی
۹۳	۳-۵-۲-۴. پایبندی بیشتر به آموزه‌های دینی
۹۴	۴-۵-۲-۴. الگوگیری از امام حسین (علیه السلام)

۹۵.....	۴-۲-۴-۵. بازداری از اعمال زشت و ترک ویژگی‌های بد اخلاقی
۹۵.....	۴-۲-۴-۶. اهمیت به نماز
۹۵.....	۴-۲-۴-۷. اطاعت پذیری از خدا و اولیاء‌الله
۹۶.....	۴-۲-۶-۶. آثار رفتاری اجتماعی
۹۶.....	۴-۲-۶-۱. همبستگی و همدلی
۹۶.....	۴-۲-۶-۲. تواضع با دیگران
۹۶.....	۴-۲-۶-۳. الگوی خانوادگی
۹۷.....	۴-۲-۶-۴. تأثیر در انتخاب همسر و تسهیل امر ازدواج
۹۷.....	۴-۲-۶-۵. آثار تربیتی در فرزندان
۹۸.....	۴-۲-۶-۶. کمک و رسیدگی به مشکلات نیازمندان و محرومین
۹۸.....	۴-۲-۶-۷. افزایش غیرت مردان و عفت زنان
۹۹.....	۴-۲-۶-۸. امر به معروف و نهی از منکر
۹۹.....	۴-۲-۶-۹. کاهش جرم و جنایت
۱۰۰.....	۴-۲-۶-۱۰. افزایش امنیت در جامعه
۱۰۱.....	فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری.....
۱۰۲.....	۵-۱. بحث و تفسیر نتایج درباره پرسش اول پژوهش
۱۰۳.....	۵-۲. بحث و تفسیر نتایج درباره پرسش دوم پژوهش
۱۰۴.....	۵-۳-۱. آثار شناختی فردی
۱۰۵.....	۵-۳-۲. آثار شناختی اجتماعی
۱۰۶.....	۵-۳-۳. آثار عاطفی - هیجانی فردی
۱۱۰.....	۵-۳-۴. آثار عاطفی - هیجانی اجتماعی
۱۱۱.....	۵-۴-۱. آثار رفتاری فردی
۱۱۲.....	۵-۴-۲. آثار رفتاری اجتماعی
۱۱۳.....	۵-۴-۳. محدودیت‌های پژوهش
۱۱۴.....	۵-۴-۴. پیشنهادهای پژوهشی
۱۱۷-۶.....	منابع.....
۱۲۹.....	پیوست‌ها.....

فهرست جداول

۵۵.....	جدول ۳-۱: میزان تحصیلات کارشناسان پاسخ‌دهنده به فرم روایی محتوایی ($N=11$)
۵۸.....	جدول ۳-۲: ویژگی‌های جمعیت شناختی گروه نمونه ($N=45$)
۶۵.....	جدول ۴-۱: نظر کارشناسان درباره میزان مطابقت هر یک از مؤلفه‌های متن مصاحبه نیمه‌سازمان یافته (CVI).....
۶۵.....	جدول ۴-۲: نظر کارشناسان درباره میزان ضرورت هر یک از مؤلفه‌های متن مصاحبه نیمه‌سازمان یافته (CVR).....

فهرست پیوست‌ها

۱۳۰.....	پیوست شماره ۷-۱: فرم بررسی روایی محتوایی متن مصاحبه بررسی آثار روان‌شناختی شرکت در مجلس امام حسین (علیه‌السلام)
----------	---